

MODA urbanih PRSTI

Z MESTI SMO DOBILI TUDI URBANE PRSTI. NAJMLAJŠE, ČISTO DRUGAČNE, A NIČ MANJ POMEMBNE IN VREDNE POZORNOSTI.

Besedilo in foto **Blaž Repe**

Človek je bil od svojih začetkov neposredno odvisen od prsti. V času nabiralništva je bila ta zveza praktično neopazna in naš praprednik verjetno ni vedel, zakaj kostanja in drnulj ni mogel nikoli nabirati skupaj. Zveza s prstmi je sčasoma postajala tesnejša. S kmetijstvom se je vloga človeka povečala na neposrednega preoblikovalca, ko je s krčenjem rastlinstva, požigalništvom, oranjem, namakanjem, gnojenjem, peskanjem, izsuševanjem prišel do današnjih približno 1,5 milijarde kmetijskih površin. Na prsti pa je vplival tudi posredno, ko je z gradnjo jezov in teras, spreminjanjem toka rek ter vse do današnjih podnebnih sprememb spreminjal preostale elemente naravnega okolja. Z izjemno kakšnih vulkanskih izbruhov in potresov, je bil planet dolge milijarde let navajen počasnega tempa. S človekom so se spremembe začele vrstiti kot po tekočem traku, skoraj iz ure v uro. Kljub temu, da nas vsaka naravna nesreča opomni, kako majhni in neobgljeni smo, si je človek vseeno izbral častno/sramotno (izberite glede na lastno stališče) prvo mesto izmed preoblikovalcev ne le prsti, ampak kar celotnega zemeljskega površja.

Najbolj dinamične in vroče točke sprememb so postala mesta. Ugodna in varna lega, vodni viri, rudna bogastva, predvsem pa za obdelavo primerne prsti s kmetijskimi presežki so omogočili nastan-

ek prvih mest Mezopotamije. Umetne tvorbe, ki jih vzdržuje okolica, so postale gonilo razvoja znanja, gospodarstva, umetnosti, športa in tudi prenaseljenosti, revščine, kriminala, problemov z odpadki, pitno vodo ... In vse, kar je modernega in modnega, je prišlo/prihaja iz mest. Z mesti smo dobili tudi urbane prsti. Najmlajše, čisto drugačne, a nič manj pomembne in vredne pozornosti. Te prsti bi lahko razdelili na tri skupine. V prvo skupino smemo dati tiste, ki še vedno bolj ali manj vsaj spominjajo na naravne prsti ali iz narave izvirajo. Gre za prsti parkov, zelenic, rekreacijsko-špor-

tnih površin, pokopališč, urejenih vrtov in vrtičkov ter betonskih korit za cvetlice in grmovja. Naslednja skupina so prsti, ki so začele nastajati na naravi povsem tujih snoveh in gradivih. Pestrost teh podlag je neizmerna. Od smetišč in odlagališč komunalnih odpadkov, gošč čistilnih naprav, industrijskih odpadkov in strupenih snovi, asfalta in betona zapuščenih prometnic, podrtih zgradb in samovajočih parkirišč ter igrišč in vse do opečnega drobirja za tlakovanje potk, žagovine in okrasnega lubja otroških igrišč in še česa. Na koncu še tiste, ki so prsti samo po lastnostih. So zakopane ali prekrite z betonom, asfaltom, makadamskim peskom, zgradbami in prometnicami, ki pod površjem sploh ne opravljajo svoje vloge. Konzervirane so za prihodnje rodove, da jih ponovno odkrijejo. Prvotno so sodile v eno od prvih

dveh skupin, danes pa jih prsti skoraj ne moremo imenovati.

Urbane prsti krasi ali včasih grša cela vrsta skupnih potez. Na prvem mestu seveda dejansko opravljajo vsaj del funkcij prsti. Na njih uspeva rastlinstvo, močno prilagojeno, lahko tudi zelo borno in polno strupenih snovi. Kot antični mozaik so silno pestre in njihove lastnosti se spreminjajo na izjemno kratke razdalje. Vse so izjemno dinamične in podvržene bliskovitim spremembam. Človek jih spremeni v sekundi, zgolj z roko bagra ali s prikolicco materiala iz prenovljene kopalnice. Meje med mestnimi prstmi so v primerjavi z naravnimi kot britev ostri robniki pločnikov, ograje med hišami ali robovi nogometnega igrišča. Vse imajo nenaravno, celo nenavadno sestavo. Pogosto vsebujejo ogromno količino organskih snovi. Pa ne govorimo le o kompostu in hlevskem gnoju na vrtičkih enodružinskih hiš. Tu so še pasji iztrebki in urin, že omenjena žagovina in lubje ter tudi človeški ostanki. So onesnažene s težkimi kovinami iz prometa in industrije. So čezmerno slane zaradi zimskega soljenja cest. V njih je

polno tujkov: steklo, cigaretni ogorki, izgubljeni ključji, deli orodij, zakopana morilska orožja, žvečilni gumiji ... Vse to bo čez stoletja razveseljevalo arheologe. Zaradi pogostih motenj so brez horizontov ali pa jih tvorijo plasti odpadkov. Ker čez njih ubiramo bližnjice ali na njih divje parkiramo, so zbite, neprezračene in za vodo nepropustne.

Po vseh značilnostih so prsti mest kot moda. Prišle so z mesti. Večja in pomembnejša ko so mesta, bolj so prsti pisane, živobarvne, nenavadne, skoraj ekstravagantne. Čeprav so predmet zanimanja, proučevanja in raziskav po vsem svetu, pa so, naj mi modni oblikovalci oprostijo, redko zares uporabne za kaj več kot le okras. Tudi spreminjajo se hitro, kot letni časi. Čez noč izginejo. Vendar so vsakdanje dejstvo. Mestne prsti so res pravi pedološki modni trend. ■